

MAZOWIECKI
WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR
ZABYTKÓW

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Warszawie
ul. Nowy Świat 18/20, 00-373 Warszawa
tel. (+48) 22 44 30 400, fax (+48) 22 44 30 401
www.mw kz.pl

Warszawa, 24 listopada 2022 r.

WN.5183.1.77.2022.PP

**Parafia Rzymskokatolicka Św. Małgorzaty Dziewicy Męczennicy
w Leoncinie**
poprzez pełnomocnika
Monika Wilczek Pieniak
Archicon Szczesiuk&Wilczek s.c.
ul. Patriotów 52a
04-912 Warszawa

Dot. wydania zaleceń konserwatorskich dla prac planowanych przy kościele Św. Małgorzaty Dziewicy i Męczennicy zlokalizowanym przy placu Romana Kobendzy 5 w Leoncinie, powiat nowodworski, dz. ew. nr 113.

Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków (MWKZ) odpowiadając na wniosek z 18.08.2022 r. (data wpływu do Urzędu: 12.08.2022 r.) oraz działając na podstawie art. 27 Ustawy z 23 lipca 2003 r. (Dz.U. z 2022 r., poz. 840) o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w sprawie wydania zaleceń konserwatorskich, przedstawia swoje stanowisko poniżej.

Objęty wnioskiem kościół parafialny pw. św. Małgorzaty w Leoncinie podlega indywidualnej ochronie konserwatorskiej w postaci wpisu do rejestru zabytków decyzją Głównego Konserwatora Zabytków Województwa Warszawskiego z dnia 18.02.1974 roku pod nr 1045.

Kościół wzniesiony w latach 1881-1885 stanowi charakterystyczny przykład neogotyckiej architektury sakralnej na Mazowszu. Jest to obiekt murowany z cegły, nietynkowany, trójnawowy, w typie bazylikowym, niepodpiwniczony. Fundamenty kamienno-betonowe bez izolacji. Wokół kościoła wykonano opaskę z kostki betonowej. Wody opadowe z dachu odprowadzane są instalacją podziemną poza teren placu kościelnego. Fasada trójkondygnacyjna, posiada dwie wieże nakrytymi ośmiobocznymi hełmami i szczyt pomiędzy nimi. Pokrycie dachowe wykonane jest z blachy miedzianej, a na wieżach z blachy cynkowej. W oknach zachowała się pierwotna ślusarka okienna o charakterystycznych, zdobnych wzorach. Historyczne okna zostały wymienione jedynie w prezbiterium na współczesne z witrażami. Na początku XX w. dokonano wymiany tynków we wnętrzu. Obecnie jest pomalowane w odcieniach bieli i żółci, zaś prezbiterium posiada barwne freski w geometrycznych i kwiecistych wzorach. W korpusie głównym kościoła, jak i w zakrystii oraz prezbiterium zachowana została oryginalna, pierwotna posadzka z kwadratowych płytek ceramicznych w układzie szachownicy, zaś miejscami w układzie dywanowym we wzorach kwiecistych (na końcu naw bocznych, w prezbiterium oraz kaplicy bocznej). W kaplicy bocznej i strefie wejściowej częściowo wprowadzony został współczesny marmur w miejsce oryginalnych płytek.

Zgodnie z art. 27 ww. ustawy na wniosek właściciela lub posiadacza zabytku wojewódzki konserwator zabytków przedstawia, w formie pisemnej, zalecenia konserwatorskie, określające sposób korzystania z zabytku, jego zabezpieczenia i wykonania prac konserwatorskich, a także zakres dopuszczalnych zmian, które mogą być wprowadzone w tym zabytku.

Planowane są prace w trzech obszarach: remont wież, naprawa strefy cokołowej, poprawienie termoizolacyjności i systemu grzewczego. Po dokonaniu oględzin kościoła 19 października 2022 r. **organ konserwatorski przedstawia swoje stanowisko.**

Odnosnie remontu wież:

- Dopuszczalna jest wymiana tych elementów konstrukcyjnych więźby dachowej wież, które są w złym stanie technicznym. Zakres wymiany powinien zostać określony na podstawie ekspertyzy konstrukcyjnej i mikologicznej.
- Dopuszczalna jest wymiana pokrycia dachowego na wieżach. Połacie należy wykończyć materiałem analogicznym do użytego na dachu nawy głównej kościoła, tj. blachą miedzianą (zgodnie z decyzją WN.5142.168.2020.JP z 24.11.2020 r.), ułożoną jednak według istniejącego wzoru w karo.
- Właściwym zamierzeniem jest zmiana kolorystyki istniejących żaluzji. Należy zastosować ciemny, matowy kolor.
- Należy rozważyć wprowadzenie zabezpieczenia uniemożliwiającego dostawanie się ptaków do wnętrza dzwonnicy, np. w postaci siatki montowanej od wnętrza wieży, a niewidocznej z zewnątrz. Wydzieliny pozostawiane przez ptaki mają niekorzystny wpływ na konstrukcję i przyspieszają jej degradację.

Odnosnie naprawy strefy cokołowej:

- Pierwszym działaniem, które należy podjąć jest usunięcie opaski otaczającej kościół wykonanej z kostki betonowej. Zawilgocenie i przyspieszona degradacja części cokołowej ściany spowodowana jest wodą rozbryzgową. Miejsce po opasce należy wykończyć materiałem paroprzepuszczalnym i nie powodującym rozpryskiwania wody. Najwłaściwsze byłoby odtworzenie powierzchni trawiastej tak, jak to miało miejsce pierwotnie.
- W czasie prac należy także dokonać reprofilacji gruntu wokół kościoła, aby poprzez prawidłowe ukształtowanie terenu umożliwić odpływ wody od murów.
- Zaproponowane dla strefy cokołowej prace są akceptowalne: oczyszczenie (szczególnie strony północnej z zielonych nalotów), naprawa uszkodzonych fragmentów i hydrofobizacja środkami bezbarwnymi.
- Wyklucza się użycie metody piaskowania podczas oczyszczania lica ceglanego.
- Materiały użyte podczas uzupełnień i napraw powinny odpowiadać materiałom historycznym. Cegła powinna mieć wymiary i kolorystykę analogiczną do historycznej.
- Dopuszczalne jest częściowe skucie zdegradowanej zewnętrznej warstwy spoin, a następnie ich uzupełnienie materiałem o analogicznych właściwościach fizykochemicznych.
- Ewentualnie, wykonanie „parapetu” na płaszczyznach poziomych cokołu jest dopuszczalne. Musi to być jednak rozwiązanie zaprojektowane indywidualnie z należytą dbałością o detal. Poziome płaszczyzny mogłyby zostać przykryte kształtkami ceglanymi o górnej powierzchni ukształtowanej

ze spadkiem, po których mogłyby swobodnie spływać woda i zsuwać się śnieg. Kształtki powinny być dopasowane kolorystycznie i materiałowo do istniejących cegieł. Chroniłyby one historyczne cegły przed zniszczeniem, a same mogłyby być wymieniane po uszkodzeniu.

Odnosnie poprawy termoizolacyjności i systemu grzewczego:

- Wymiana posadzki z płytek ceramicznych jest niedopuszczalna z konserwatorskiego punktu widzenia. Tym samym wykonanie ogrzewania podłogowego wiążącego się z jej usunięciem jest nieakceptowalne. Historyczna posadzka jest częścią zabytku świadcząca o jego integralności i autentyczności, nadającą obiektowi wartości historycznych i artystycznych.
- Ponadto posadzka jest w dobrym stanie technicznym, który nie kwalifikuje jej do wymiany. Jedynie miejscowo, szczególnie w strefie wejściowej, płytki wykazują delikatne wytarcie koloru, które świadczy jednak o ich autentyczności i dawności. Oczywiście dopuszczalna jest wymiana pojedynczych płytek, które uległy zniszczeniu na elementy analogiczne, o takim samym materiale, kształcie i kolorystyce.
- Dodatkowo należy podkreślić, że istniejąca podłoga jest rozwiązaniem kompleksowym. Pod posadzką znajduje się przestrzeń wentylacyjna (kratki wentylacyjne widoczne na elewacji). Jej brak może doprowadzić do znacznego zawilgocenia ścian, czego przykład widoczny jest w kaplicy bocznej kościoła. Dokonano tam wymiany posadzki, która powiązana została z usunięciem przestrzeni wentylacyjnej (brak kratki wentylacyjnej na elewacji, w jej miejscu współczesne przemurowanie). Brak wentylacji doprowadził do gromadzenia się wilgoci w murze (silne zawilgocenie widoczne na elewacji kaplicy), a w konsekwencji do odspajania się tynków wewnętrznych. Podobna sytuacja ma miejsce w kruchcie.
- W celu zatrzymania dalszego zawilgacania ścian, a w konsekwencji odspajania się tynków konieczne jest przywrócenie przestrzeni wentylacyjnej w podłodze.
- Dopuszczalna jest instalacja w kościele ogrzewania w celu poprawy warunków termicznych panujących we wnętrzu. Należy jednak wybrać technologię, która w jak najmniejszym stopniu będzie ingerować w zabytkową materię np. piece akumulacyjne, które nie wymagają złożonej instalacji. Wprowadzone urządzenia powinny być jak najbardziej ukryte, a okablowanie prowadzone w sposób możliwie niewidoczny i po powierzchni ścian.
- Przed przystąpieniem do prac, które doprowadzą do uszczelnienia kościoła (np. dodanie okien wewnętrznych) należy sprawdzić sprawność wentylacji kościoła i w miarę potrzeby dokonać jej udroźnienia.
- Należy bezwzględnie zachować historyczną ślusarkę okienną.
- Dopuszczalne jest wykonanie od wewnątrz dodatkowych okien. Ramy powinny być stalowe, ewentualnie drewniane, o delikatnych, możliwie cienkich profilach. Dopuszczalne jest zastosowanie szyb zespolonych. Szkło powinno być bezrefleksyjne. Akceptowalne są różne rozwiązania estetyczne. Można zastosować np. szklenie gładką taflą bez podziałów. Akceptowalne jest także wykonanie witraży.
- Ważną kwestią, którą należy wziąć pod uwagę podczas projektowania nowych okien jest kondensacja pary wodnej na ich powierzchni. Historyczne okna wyposażone są w rynienki, które gromadzą wodę spływającą z okna a następnie pozwalają jej odparować lub odprowadzają ją na

zewnątrz. Po wprowadzeniu okien wewnętrznych także na nich może dochodzić do kondensacji pary wodnej. Należy rozwiązać ten problem w projektowanej przegrodzie, tak aby woda kondensacyjna nie uszkadzała murów.

Jednocześnie zaznacza się, że zgodnie z art. 36 ust. 1 ww. ustawy, prowadzenie robót budowlanych, prac konserwatorskich i innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub wyglądu zabytku wymaga uzyskania pozwolenia właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Z upoważnienia
MAZOWIECKIEGO WOJEWÓDZKIEGO
KONSERWATORA ZABYTKÓW

/-/

Joanna Lasek
Kierownik Wydziału
Zabytków Nieruchomych

/Podpisano elektronicznie/

Otrzymują:

1. Adresat
2. WUOZ aa

Potwierdzam zgodność kopii z dokumentem elektronicznym:

Identyfikator dokumentu	363347.1270271.1372646
Nazwa dokumentu	Leoncin, kościół, zalecenia.pdf
Tytuł dokumentu	Leoncin, kościół, zalecenia
Sygnatura dokumentu	WN.5183.1.77.2022
Data dokumentu	2022-11-24 16:46:21
Skrót dokumentu	4A321FAF1AFAA60485541E3251138A91FE5637 7D
Wersja dokumentu	1.12
Data podpisu	2022-11-24
Podpisane przez	Joanna Lasek Kierownik Wydziału Zabytków Nieruchomych
Rodzaj certyfikatu	Certyfikat kwalifikowany podpisu elektronicznego karta
	EZD 3.108.84.84.
Data wydruku:	2022-11-25 09:20:10
Autor wydruku:	Piwowar Paulina